

להם זה עולה יותר

רק החברות הגדולות ירוויחו מהפקת הגז הטבעי. התעשייה המסורתית תישאר מאחור

גלעד פורטונה

07:05, 01.03.13

כולנו רואים בהפקת הגז הטבעי הזדמנות להגדלת כושר התחרות של התעשייה הישראלית. הקטנת עלויות האנרגיה והתלות ביבוא חיצוני של דלק, כמו גם הקטנת זיהום האוויר מחלקיקים וגופרית, הם רק חלק מהיתרונות של הגז. ואכן כל גורמי המשק נרתמו למימוש מהיר של הפקת הגז מתגלית תמר ושינועו אל הצרכנים הגדולים, יצרני החשמל והתעשיות הענקיות.

אלא שנדמה כי בדרך נשכח חלק גדול מהתעשייה הקלאסית (המסורתית) מאחור. תעשייה "קטנה" זו, הכוללת ענפי ייצור כמו מתכת, מזון, פלסטיקה, מים וזכוכית, מעסיקה מעל 80% מהמועסקים בתעשייה, אך רווחיה הם אחוזים בודדים. עלויות האנרגיה שלה הן כ"מל 10% ממחזור המכירות ומצויות בעלייה מתמדת. עברה מהווה החיבור לגז חיסכון משמעותי, המאפשר הקטנת עלויות האנרגיה ב-60%-70%, מה שיכול להחזירה לרווחיות ולאפשר לה להשתדרג.

חיבור התעשיות הגדולות אל הגז נעשה באמצעות צינור לחץ גבוה שמנהל על ידי חברה ממשלתית, נתיבי גז, שהוקמה למטרה זו, אך הוגבלה לשרת את צרכניות האנרגיה הגדולות בלבד. נתיבי גז מספקת לחברות הגדולות גז בעלות שבין חצי דולר עד דולר ליחידת אנרגיה (של מיליון BTU). לפי חוזים גדולים אחרונים שחתמה מפיקת הגז מתמר עם החברות הגדולות, מחיר הגז מתמר מסתכם במעט מעל 6 דולר ליחידת אנרגיה.

לעומת זאת, אספקת הגז לחברות המסורתיות נעשית על ידי חברות פרטיות הנדרשות לחתום על הסכם עם מפיקי הגז, לממן את חיבור הגז אל הצרכנים, ולהתחייב מולן לאספקה ארוכת טווח. העלות מגיעה ל-12 דולר ליחידת אנרגיה. ההנחה כנראה היא שחברות האספקה מסתכנות בשל ההתחייבות ובשל האחריות, ומכיוון שהגז בכל זאת זול מהדלק הנוכחי (מזוט או סולר) ב-70%-60%, עדיין כדאי ללקוחות הקטנים לצרוך את הגז. אלא שבסופו של החיסכון בתהליך חישוב זה אינו כדאי לתעשייה הקטנה, שגם חייבת להשקיע באמצעי בטיחות נוספים, ושגם איננה מתוגמלת ישירות על הקטנת זיהום האוויר.

התוצאה: חלק ניכר מהתעשייה הקלאסית לא יתחבר לגז וההפסד הוא הן של המדינה, שרוצה לשמר את התעשייה הקלאסית, והן של התעשייה עצמה.

מקרה הגז הוא דוגמה מצוינת למצב שבו ההפרטה אינה משיגה את מטרתה ואף מפספסת את ההזדמנות לחיזוק כושר התחרות של התעשייה הקלאסית. כדי לתקן את העיוות ניתן לנקוט באחד מהצעדים הבאים:

1. הרחבת אחריותה של חברת נתיבי גז לספק גם לתעשייה הקטנה יותר, כולל התקנת קווי הלחץ הנמוך לאזורי החלוקה. ניתן להשאיר לחברות האספקה הפרטיות את החיבור לפי נוסחה של עלות גג מחושבת שניתנת לגבייה מהלקוחות, ולהשאיר לתחרות את השירות וההנחות.
2. קביעת מחירי חיבור לפי עלות העברה ממוצעת, מחיר גז צמוד למחיר החברות הגדולות הממוצע ושחרור חברות האספקה הפרטיות מאחריות האספקה.

3. מציאת פתרון לאומי אחר שיאפשר לתעשייה הקטנה לרכוש גז עם תוספת עלות החיבור במחירים זהים לתעשייה הכבדה.

ישנה מחויבות ממשלתית לשדרוג ולטיפוח התעשייה הקלאסית. מאחר שמירב האתגרים הגדולים בהפקת הגז ובשינועו אל היבשה מאחורינו, נדרש מאמץ ממשלתי נוסף לחיבור הגז לכלל התעשייה.

הכותב הוא עמית מחקר בכיר וראש המרכז למצוינות תעשייתית במוסד שמואל נאמן למחקר מדיניות לאומית